

Concours externe de l'agrégation du second degré

Section langues vivantes étrangères : hébreu

Programme de la session 2022

I. LITTÉRATURE

Œuvres au programme :

1. ש"י עגנון, שירה
2. ש"י עגנון, הרופא ורושתו
3. יהודה עמיחי, שירים 1948-1962

1. ש"י עגנון, שירה

Chef d'œuvre inachevé de S.Y. Agnon (1888-1970), prix Nobel israélien de littérature (1966), *Shira*, son dernier roman, est publié en 1971. En 1974, Schocken, l'éditeur historique d'Agnon, publie une version révisée qui comprend un « dernier chapitre » inédit dont la clôture est différente de celle de l'édition précédente.

Éditions de référence

1. ש"י עגנון, שירה, הוצאת שוקן, 1971 (הדפסה מחודשת 1999)

*Traduction en anglais :*

AGNON, S.Y., *Shira*, translated from the Hebrew by Zeva Shapiro, Schocken Books, New York, 1989

- Nouvelle édition : *Shira*, newly revised English translation by Zeva Shapiro, New chapters edition, Afterword by Robert Alter, The Toby Press S.Y. Agnon Library, 2012, 2014

Bibliographie indicative

1. ש"י עגנון : שירה (1971)

**Ouvrages**

בן-דב, ניצה, "שיטעמנו בגופם מה שהם מפייטים", בתוך: אהבות לא מאושרות – תסכול אירוטי, אהבות ומוות ביצירתו של ש"י עגנון, עמ' 294-324, הוצאת עם עובד, 1997

ברזל, הלל, סיפורי אהבה של שמואל יוסף עגנון, הוצאת אוניברסיטת בר-אילן, 1975

לאור, דן, חיי עגנון, הוצאת שוקן, 1998

ברזל, הלל, "תשתית פיוטית לשירה" בתוך: שמואל יוסף עגנון, מבחר מאמרים על יצירתו, עורך: הלל ברזל, עמ' 236-255, הוצאת עם עובד, 1982

שטרן, דינה, בואי שירה בואי – תבניות עומק ב'שירה' לש"י עגנון, הוצאת ראובן מס, 1992 (מהדורה דיגיטלית)  
<https://kotar.cet.ac.il/KotarApp/Index/Book.aspx?nBookID=97349899>

שמיר, זיוה, שירה חדשה: מה זאת אהבה, על-פי הרומן 'שירה' מאת ש"י עגנון, הוצאת ספרא והקיבוץ המאוחד, 2016

קדרי, מנחם צבי, ש"י עגנון רב סגנון, (עיונים לשוניים וסגנוניים בצירתו), אוניברסיטת בר-אילן, 1980  
קורצווייל, ברוך, "חשבונות האמנותי האחרון של שמואל יוסף עגנון", בתוך: מסות על סיפורי ש"י עגנון, עמ' 400-422, הוצאת שוקן, 1975

שקד, גרשון, אמנות הסיפור של עגנון, הוצאת ספרית פועלים, 1976

CALAND, Brigitte, *L'image de la femme et du couple dans trois œuvres de S. Y. Agnon*, thèse de doctorat soutenue le 11/06/2014, INALCO, Paris, (voir p. 241-396 sur Shira)  
<https://tel.archives-ouvertes.fr/tel-01127380/>

## Articles en ligne

אבישי, מרדכי, "רומן גדול וחידה ספרותית", מעריב, 26.03.1971  
<https://agnonhouse.org.il/article/שירה-רומן-גדול-וחידה-ספרותית>

אלטר, רוברט, "סוד גאונותו של ש"י עגנון", מידה, 27.02.2020  
<https://mida.org.il/2020/02/27/בין-קודש-לחול-סוד-הגאונות-של-ש-י-עגנון>

בר יעקב, אביבה, "שירה - חידת הנשיות בעולמו הפנימי של עגנון", New Israeli Jungian Association  
<https://www.israjung.co.il/about-20.html>

בן-דב, ניצה, "בשר ושירה ב'שירה' של עגנון", קשת החדשה 10, חורף 2004, עמ' 7 - 14  
<https://agnonhouse.org.il/article/בשר-ושירה-בשירה-של-עגנון>

הולצמן, גתית, "בשורת הגאולה ותורת המצורע", עלי שיח 47, קיץ 2002, עמ' 162 - 174  
<https://agnonhouse.org.il/article/בשורת-גאולה-ותורת-המצורע-מחלת-הצרעת-בר>

הירשפלד, אריאל, "את שירה לא אראה לך" - על סיומו של "שירה", בתוך: קובץ עגנון, הוצאת מאגנס, 1994 עמ' 132 - 177  
<https://agnonhouse.org.il/article/את-שירה-לא-אראה-לך-על-סיומו-של-שירה>

כצמן, רומן, "ספרים וכתבים כסמלי הצחוק ביצירתו של ש"י עגנון", בתוך: ר. כצמן, מחשבת הספר, אוניברסיטת בר-אילן, עמ' 239 - 253  
<https://agnonhouse.org.il/article/ספרים-וכתבים-כסמלי-הצחוק-ביצירתו-של-ש-י-עגנון>

פוקס, אסתר, "תמימות והיתממות בעיצוב הגיבור העגנוני - דיון חוזר ב'שירה'", דפים למחקר בספרות, אוניברסיטת חיפה, כרך 3, 1986, עמ' 137-150  
[https://www.jstor.org/stable/23417424?read-now=1&seq=1#page\\_scan\\_tab\\_contents](https://www.jstor.org/stable/23417424?read-now=1&seq=1#page_scan_tab_contents)

ראובני, יותם, "ברית המצורעים: האם נמצא הפיתרון לאניגמה הגדולה של עגנון", הארץ, 19.01.2017  
<https://www.haaretz.co.il/literature/agnon/1.3410915>

פרידמן, רבקה, חשיפתו של המידיום האירוני ביצירתו של עגנון לתולדותיה, ביצרון, כרך ח', אפריל 1987, עמ' 76-71  
<https://agnonhouse.org.il/article/חשיפתו-של-המידיום-האירוני-ביצירת-עגנון>

רמז-ראון, גילה, "שירה - אחרית דבר (קריאה ב'שירה' לש"י עגנון)", מאזניים 3, 1973, עמ' 176 - 183  
<https://agnonhouse.org.il/article/שירה-אחרית-דבר>

שמוש, אמנון, "עיון שני בשירה של עגנון", מעריב, 21.05.1971  
[http://jpress.org.il/olive/apa/nli\\_heb/SharedView.Article.aspx?href=MAR/1971/05/21&id=Ar03300](http://jpress.org.il/olive/apa/nli_heb/SharedView.Article.aspx?href=MAR/1971/05/21&id=Ar03300)

שמוש, אמנון, "הקבוצה כמפתח להבנת "שירה" של עגנון", מעריב, 15.04.1971  
[http://jpress.org.il/olive/apa/nli\\_heb/SharedView.Article.aspx?href=MAR/1971/04/15&id=Ar03000](http://jpress.org.il/olive/apa/nli_heb/SharedView.Article.aspx?href=MAR/1971/04/15&id=Ar03000)

שקד, גרשון, "מה יעשה אדם כדי לחדש את עצמו", מאזניים 4-5, מארס-אפריל 1971, עמ' 283 – 294  
<https://agnonhouse.org.il/article2-מה-יעשה-אדם-כדי-לחדש-את-עצמו-2>

ALTER, Robert, **Agnon's last words**, *Commentary*, June 1971  
<https://www.commentarymagazine.com/articles/robert-alter-2/agnons-last-word/a>

EZER, Nancy, **Flirtation in S.Y. Agnon's "Shira"**, in *History and Literature*, D. Cutter & D.C. Jacobson (dir.), Brown Judaic Studies, 2020, p. 125-136  
<https://agnonhouse.org.il/article/flirtation-in-s-y-agnons-shira/>

MINTZ, Alan, **Agnon Without End**, *Commentary*, February 1990  
<https://www.commentarymagazine.com/articles/alanlmintz221gmail-com/agnon-without-end/>

## Médias

"מתאוות בשרים לאהבה אפלטונית ברומן 'שירה' של עגנון", ראיון עם פרופ' ניצה בן-דב, מתוך ערב חדש, כאן חינוכית, 29.06.2016 [Vidéo]  
<https://www.youtube.com/watch?v=YG7AAhNZI3s>

"שירה" מאת ש"י עגנון, עם הסופר חיים באר וחוקרי הספרות פרופ' דן לאור ופרופ' ניצה בן דב, 70 שנה 70 ספרים, כאן, תאגיד השידור הישראלי, 30.08.2018 [Audio]  
<https://www.kan.org.il/podcast/item.aspx?pid=10924>

ש"י עגנון - מוקדש לְקִיָּת בֵּיתִי, סרט תעודי על ש"י עגנון בשני חלקים, במאית: איטה גליקסברג, כאן 11, תאגיד השידור הישראלי, 2013 [Vidéo]  
חלק 1 <https://www.youtube.com/watch?v=L0aIFJmTftM>  
חלק 2 <https://www.youtube.com/watch?v=JdddbXfTRxw>

לציון 50 שנה לפטירתו של ש"י עגנון, תוכנית פודקאסט גואל פינטו, גם כן תרבות, 21.01.2020 [Audio]  
<https://omny.fm/shows/gam-ken-tarbut-2/17-2-2020>

אתר בית עגנון, אגף המחקר מאמרים, הקלטות, סרטונים  
Site Agnon house, articles et ressources  
<https://agnonhouse.org.il/research>

\*\*\*\*

## 2. ש"י עגנון, הרופא וגרושתו (1941)

Maître du récit bref, S.Y. Agnon a publié des dizaines de nouvelles de genres divers. Publiée en 1941, la nouvelle הרופא וגרושתו a été rajoutée *a posteriori* au recueil de nouvelles על כפות המנעול, sous-titré « Histoires d'amours ».

### Éditions de référence

ש"י עגנון, הרופא וגרושתו, בתוך: על כפות המנעול, עמ' 367-383, הוצאת שוקן, 1998  
En ligne : [https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/02005\\_files/02005541.pdf](https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/02005_files/02005541.pdf)

## **Bibliographie indicative**

בהט, יעקב, "הרופא וגרושתו", בתוך: שמואל יוסף עגנון, מבחר מאמרים על יצירתו, עורך: הלל ברזל, עמ' 468-480, הוצאת עם עובד, 1982

בונן אלק, הודיה, "סוף לסיפור: על אופני סיום סיפורי האהבים של ש"י עגנון, לימודים, גיליון 14, תשע"ח  
[http://www.daat.ac.il/daat/ktav\\_et/category.asp?ktavet=2&id1=51](http://www.daat.ac.il/daat/ktav_et/category.asp?ktavet=2&id1=51)

ברזל, הלל, "הרופא וגרושתו", בתוך: שמואל יוסף עגנון, מבחר מאמרים על יצירתו, עורך: הלל ברזל, עמ' 60-63, הוצאת עם עובד, 1982

משמרי, אביבית, שרשרת ההדבקה של עגנון, בתוך: הספרנים - בלוג הספרייה הלאומית, 30.01.2021  
<https://blog.nli.org.il/%d7%a9%d7%a8%d7%a9%d7%a8%d7%aa-%d7%94%d7%94%d7%93%d7%91%d7%a7%d7%94-%d7%a9%d7%9c-%d7%a2%d7%92%d7%a0%d7%95%d7%9f>

קובובי מנור, מירי, טבעה של הקנאה, היבט באמנות הסיפור של עגנון: הרופא וגרושתו, מאזנים, נובמבר-דצמבר 1985, עמ' 24-25  
[https://agnonhouse.org.il/article/](https://agnonhouse.org.il/article/%d7%94%d7%A8%d7%95%d7%A4%d7%90-%d7%95%d7%92%d7%A8%d7%95%d7%A9%d7%AA%d7%95)

שלח, יוכי, הרופא וגרושתו כסיפור דטרמיניסטי [ PDF ]  
<https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%94%D7%A8%D7%95%D7%A4%D7%90-%D7%95%D7%92%D7%A8%D7%95%D7%A9%D7%AA%D7%95>

שרוני, בועז, חלומות הגיבורים הגברים ב"פנים אחרות" וב"רופא וגרושתו", ע"ג, כתב עת ליצירות עגנון, אוניברסיטת בר אילן, גיליון ב', 2012  
<https://agnonhouse.org.il/wp-content/uploads/2017/01/sharoni.pdf>

שרייבוים, דבורה, "חלומי של הרופא", בתוך: פשר החלומות ביצירותיו של ש"י עגנון, הוצאת פפירוס, אוניברסיטת תל אביב, עמ' 189-214

Davidovitch, Nitza, **S.Y. Agnon reads the Song of Songs ?** in *SCRIPTA JUDAICA CRACOVIENSIA*, Vol. 9, Kraków, 2011  
<http://www.ejournals.eu/pliki/art/1090/>

\*\*\*\*

## **3. יהודה עמיחי, שירים 1948 - 1962**

Poète du quotidien, des gens, des objets et des gestes de la vie courante, Yehuda Amichai (1924-2000), lauréat de nombreux prix littéraires prestigieux israéliens et internationaux est le poète le plus lu en Israël et le plus traduit en langues étrangères. L'œuvre au programme, « Poésies 1948-1962 » (Schocken, 1963) rassemble les poésies publiées par Amichai dans ses quatre premiers recueils.

## **Bibliographie indicative**

### **Éditions de référence**

יהודה עמיחי, שירים: 1948-1962, הוצאת שוקן, 1963

יהודה עמיחי, שירי יהודה עמיחי (5 כרכים), כרך 1 - שירים: 1948-1962, הוצאת שוקן, 2020 (הדפסה מחודשת במסגרת הוצאת כל כתבי יהודה עמיחי).

## Ouvrages

בסוק, עידו, **ספקות ואהבות: יהודה עמיחי - חיים**, הוצאת שוקן, 2019

ערפלי, בעז, **הפרחים והאגרטל, שירת עמיחי, 1968-1948**, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1986

צוויק, יהודית, **יהודה עמיחי: מבחר מאמרי ביקורת על יצירתו**, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1988

שרף-גולד, נילי, **והגעגועים סגורים בי: יהודה עמיחי - צמיחתו של משורר**, הוצאת מנגד, 2019

## Articles et ouvrages en ligne

אברמזון, גלנדה, "עמיחי ואוטוביוגרפיה", אלכסון, 22.02.2017  
<https://alaxon.co.il/reading/עמיחי-ואוטוביוגרפיה>

גורי, חיים, "תחושת הרעד של פגישה ראשונה", ידיעות אחרונות, 22.09.2000 (סידרת כתבות לרגל מות עמיחי)  
<https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-130070,00.html>

גלזמן, מיכאל, "מותו של דיקי: הטקסט הטראומטי של יהודה עמיחי", מחקרי ירושלים בספרות עברית ל"א, תש"ף, עמ' 488 – 453  
[https://jstudies.huji.ac.il/sites/default/files/jstudies/files/sifrut\\_-\\_31\\_-\\_press\\_-\\_16\\_-\\_gluzman.pdf](https://jstudies.huji.ac.il/sites/default/files/jstudies/files/sifrut_-_31_-_press_-_16_-_gluzman.pdf)

דקובן אזרחי, סדרה, "יהודה עמיחי – פייטן של היומיום", מכאן י"ד, 2014, עמ' 143 - 167  
<https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/99995-files/99995095/99995095-014/99995095-014-143-167.pdf>

ויסברוד, רחל, "יהודה עמיחי, עכשיו ובימים האחרים" (פרק 7) בתוך: ויסברוד ר., **בימים האחרים: תמורות בשירה העברית בין תש"ח לתש"ך**, האוניברסיטה הפתוחה, 2002-2006

וסרמן-אמית, דלית, מרחק סמנטי: מבט לשוני קוגניטיבי פואטי על מבנה הלקסיקון המנטלי, חיבור לשם קבלת תואר דוקטור, אוניברסיטת תל אביב 2019, היבטים סמנטיים בשירת על יהודה עמיחי: עמ' 58–108 ונספח מס' 3, עמ' 161-163  
En ligne : [https://humanities.tau.ac.il/sites/humanities.tau.ac.il/files/media\\_server/all-units/%D7%91%D7%99%D7%AA%20%D7%A1%D7%A4%D7%A8%20%D7%9C%D7%9E%D7%93%D7%A2%D7%99%20%D7%94%D7%99%D7%94%D7%93%D7%95%D7%AA/%D7%A2%D7%91%D7%95%D7%93%D7%95%D7%AA%20%D7%93%D7%95%D7%A7%D7%98%D7%95%D7%A8%D7%98/Dalit%20Wasserman-Amir-%20Ph.D.pdf](https://humanities.tau.ac.il/sites/humanities.tau.ac.il/files/media_server/all-units/%D7%91%D7%99%D7%AA%20%D7%A1%D7%A4%D7%A8%20%D7%9C%D7%9E%D7%93%D7%A2%D7%99%20%D7%94%D7%99%D7%94%D7%93%D7%95%D7%AA/%D7%A2%D7%91%D7%95%D7%93%D7%95%D7%AA%20%D7%93%D7%95%D7%A7%D7%98%D7%95%D7%A8%D7%98/Dalit%20Wasserman-Amir-%20Ph.D.pdf)

חנור, אסתר, "האמנם אלוהים מרחם על ילדי הגן? אינטרפרטציה לארבעה שירי יהודה עמיחי", עמ' 7-18  
*Hebrew Higher Education*, Volume 17, 2015 University of Madison, Wisconsin,  
<https://jewishstudies.rutgers.edu/docman/goldman/720-hhe-17-2015/file>

כדורי, רועי, "אני (כל כך) רוצה לבלבל את התנ"ך – יחסה של יצירת עמיחי אל המקרא לאור תיאוריות אינטרטקסטואליות", עבודה סמינריונית, מכללת הרצוג, 2017  
<https://www.academia.edu/34696647>

מלמד, אריאנה, "חתן פרס האהבה", ידיעות אחרונות, 21.09.2000 (סידרת כתבות לרגל מות עמיחי)  
<https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3958119,00.html>

סומק, רוני, **בדרך העפר, בשירה של צווארון כחול**, ידיעות אחרונות, 22.09.2000 (סידרת כתבות לרגל מות עמיחי)  
<https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-130088,00.html>

עוז, עמוס, "מהפכן", ידיעות אחרונות, 24.09.2000 (סידרת כתבות לרגל מות עמיחי)  
<https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-132768,00.html>

עומר, דן, "בארץ הלוהטת הזאת מלים צריכות להיות צל...", פרוזה 25, עמ' 4 - 11, ספטמבר 1978  
[https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/00468\\_files/00468204.pdf](https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/00468_files/00468204.pdf)

ערפלי, בעז, "על המשמעות הפוליטית של שירת יהודה עמיחי", עיונים בתקומת ישראל 5, 1995, עמ' 474 – 496  
[https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/00468\\_files/00468221.pdf](https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/00468_files/00468221.pdf)

ערפלי, בעז, "יופיו של המהפכן השקט", ידיעות אחרונות, 22.09.2000 (סידרת כתבות לרגל מות עמיחי)  
<https://www.ynet.co.il/articles/1,7340,L-130108,FF.html>

ערפלי, בעז, "שירת יהודה עמיחי: תמונת עולם, פואטיקה, משמעות פוליטית, ארבעים שנה של מחקר"  
בתוך: ערפלי, ב., שורת המורדים, מחקרים בספרות העברית החדשה, הוצאת כרמל, 2009  
<http://www.text.org.il/index.php?book=1001043>

פרי, מנחם, "לנוכח המתים – הפואטיקה החדשה של יהודה עמיחי הצעיר", בתוך: הנאמן, מנחת הוקרה וידידות לעוזי  
שביט, עמ' 193–231, 2016  
<https://www.academia.edu/22870847>

קרנפולד, חנה, המשורר כמתרגם בשירת עמיחי, אות, כתב עת לספרות ותיאוריה, גיליון 03, סתיו 2013, אוניברסיטת תל  
אביב  
<https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/99995-files/99995010/99995010-03-01.pdf>

רזנטל, רוביק, "שפת הרחוב של אלוהים", מעריב, 22.06.2007 (הרצאה בבינוס יהודה עמיחי ב-09.07.07)  
[https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/00468\\_files/00468220.pdf](https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/00468_files/00468220.pdf)

רזנטל, רוביק, "האיש שדיבר שירה", אתר: הזירה הלשונית, 13.04.2015  
<http://www.ruvik.co.il/גיבורי-שפה/יהודה-עמיחי>

שקד, גרשון, "יהודה עמיחי וחבורת 'לקראת' - ראשיתו של עמיחי וקבוצת ההתייחסות הספרותית שלו", צפון, קובץ  
ספרותי, כרך ה' (תשנ"ח 1998), עמ' 179–208  
[https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/00468\\_files/00468224.pdf](https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/00468_files/00468224.pdf)

שרף-גולד, נילי, "אוניה נושאת געגועים - המסע הגדול בים ועקבותיו בשירת יהודה עמיחי", מכאן, כרך ג' (חורף תשס"ג,  
דצמבר 2002), עמ' 86–100  
<https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/99995-files/99995095/99995095-003/99995095-003-086-100.pdf>

KIRSCH, Adam, « The tolerant irony of Israel's national poet », *Tablet*, 21/11/2015  
<https://www.tabletmag.com/sections/arts-letters/articles/amichai-israels-national-poet>

MOSES, Emmanuel, « Yehuda Amichai, Le secret professionnel du grand poète de Jérusalem », interview  
d'Emmanuel Moses, *France culture*, 31/01/2016, 29 min., [Audio]  
<https://www.franceculture.fr/emissions/secret-professionnel/le-secret-professionnel-du-grand-poete-de-jerusalem-yehuda-amichai>

REICHMAN, Edouard, « Yehuda Amichai répond aux questions d'Edgar Reichman », *Courrier de l'Unesco*,  
XLVII, 10, 1994  
[https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000098434\\_fre](https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000098434_fre)

## Médias

פגישה עם המשורר יהודה עמיחי (הראיון האחרון לפני מותו), מראיינת: אבירמה גולן, בקריאה ראשונה, כאן חינוכית, 2000  
[Vidéo]  
[https://www.youtube.com/watch?v=9BoF\\_nqh\\_WU](https://www.youtube.com/watch?v=9BoF_nqh_WU)

המשורר חיים גורי על יהודה עמיחי, במאי: יאיר קידר, מיזם העברים, שרות הסרטים הישראלי, 13.03.2013 [Vidéo]  
<https://www.youtube.com/watch?v=Dd4RIY0fgpc>

בגוף ראשון – יהודה עמיחי, מראיין: רם עברון, כאן 11, תאגיד השידור הישראלי, 1998 (29.03.2017) [Vidéo]  
<https://www.youtube.com/watch?v=0Ga3gU0dkBQ>

"אהבנו כאן: יהודה עמיחי, השנים המעצבות", הספריה הלאומית והאוניברסיטה העברית, עם ד"ר גדעון טיקוצקי, ד"ר תמר הס, ד"ר נילי גולד-שרף 25.08.2019 [Vidéo]  
[https://www.youtube.com/watch?v=eK\\_LVK6XIVw](https://www.youtube.com/watch?v=eK_LVK6XIVw)

"עכשיו ובימים האחרים" מאת יהודה עמיחי עם פרופ' מיכאל גלזמן, האוניברסיטה המשודרת, 28.02.17 [Audio]  
<https://glz.co.il>

\*\*\*\*

## II. CIVILISATION

### L'immigration russophone en Israël dans les années 1990-2010

1. Appelberg Alexandra, « Israël, un pays à l'accent russe », *Le courrier de Russie*, 09 avril 2019, <https://www.lecourrierderussie.com/2019/04/israel-un-pays-a-l-accent-russe/>
2. Bars Stéphanie (Le), « La 'petite Russie' d'Israël », in *Le Monde*, 06 juin 2005, [https://www.lemonde.fr/a-la-une/article/2005/06/06/la-petite-russie-d-israel\\_658763\\_3208.html](https://www.lemonde.fr/a-la-une/article/2005/06/06/la-petite-russie-d-israel_658763_3208.html)
3. Berthomière William, « L'immigration des Juifs d'ex-URSS : un nouveau défi pour Israël, in *Revue Européenne des Migrations Internationales*, 1995, p.19-41. [https://www.persee.fr/doc/remi\\_0765-0752\\_1995\\_num\\_11\\_3\\_1476](https://www.persee.fr/doc/remi_0765-0752_1995_num_11_3_1476)
4. Cahn Nathan, « La Communauté russe d'Israël : un État dans l'État ? » in *The Jerusalem Post*, 06.02.2014, <https://www.jpost.com/edition-fran%C3%A7aise/israel/la-communaut%C3%A9-russe-disra%C3%ABl-un-etat-dans-letat-340591>
5. Delanoë Igor, « La Russie et Israël : entre méfiance réciproque et coopération bilatérale, les enjeux d'une relation ambivalente », in *Recherches et Documents* n°06/2010, <https://www.files.ethz.ch/isn/119705/2010-06.pdf>
6. Fainberg Sarah, « La Nouvelle mosaïque israélienne, L'intégration des Juifs de l'ex-URSS » in *La Vie des idées*, 02 avril 2007, <https://laviedesidees.fr/La-nouvelle-mosaïque-israélienne.html>
7. Sokol Sam, « Pourquoi nombre de nouvel olim en Israël ne sont pas considérés comme juifs ? » in *The Times of Israël*, 04 janvier 2019, <https://fr.timesofisrael.com/pourquoi-nombre-de-nouveaux-olim-en-israel-ne-sont-pas-consideres-comme-juifs/>
8. Tingué Anne (de), « Les Russes d'Israël, une minorité très influente », *Les Etudes du CERI*, décembre 1998, <https://www.sciencespo.fr/ceri/sites/sciencespo.fr.ceri/files/etude48.pdf>

9. Urjewicz Charles, « Russes, Juifs, Israéliens » in *Outre-Terre*, 2004/4, p.227-232,  
<https://www.cairn.info/revue-outre-terre1-2004-4-page-227.htm>
10. Zvulun Ronen, « La droite se dispute le 'vote russe, faiseur de rois en Israël », in *Challenges*, 01 mars 2020, [https://www.challenges.fr/societe/la-droite-se-dispute-le-vote-russe-faiseur-de-rois-en-israel\\_701121](https://www.challenges.fr/societe/la-droite-se-dispute-le-vote-russe-faiseur-de-rois-en-israel_701121)
11. אריאן אשר, פיליפוב מיכאל, קנפלמן אנה, "מדד הדמוקרטיה הישראלית 2009 - עשרים שנה לעלייה מברית המועצות", המכון הישראלי לדמוקרטיה, <https://www.idi.org.il/books/5638> הורדה חינם
12. אלק אפשטיין, "הערבים הם אותם ערבים גם כשהם אינו אותו ים" : השפעת הסכסוך הישראלי-ערבי על עיצוב הזהות הפוליטית של יוצאי חבר המדינות", *סוגיות חברתיות בישראל*, קיץ 2006  
[https://www.openu.ac.il/personal\\_sites/download/alek/61%20Israeli%20Russian%20Politics%20and%20the%20Conflict%20-%20Sugiot%20hevratit%20\(2006\).pdf](https://www.openu.ac.il/personal_sites/download/alek/61%20Israeli%20Russian%20Politics%20and%20the%20Conflict%20-%20Sugiot%20hevratit%20(2006).pdf)
13. פרשינצקי אנה ולריסה רמניק, "דוברי רוסית צעירים בישראל: ניצניה של מחאה אתנית", *עיונים בתקומת ישראל* כרך 27 (2017), עמ' 7-49, <https://in.bgu.ac.il/bgi/iyunim/27/PR-27.pdf>
14. לשם אלעזר, "השתלבות עולי ברית המועצות לשעבר 1990-2005", *מחקר תשתית רב-תחומי*, מסד קליטה, אפריל 2009  
<https://www.molsa.gov.il/sitecollectiondocuments/misradharevacha/%D7%A7%D7%94%D7%99%D7%9C%D7%94/%D7%A2%D7%95%D7%9C%D7%99%D7%9D/report-nivi.pdf>
15. שפס מרינה (עורכת), "נתונים נבחרים על אוכלוסיית עולי ברית המועצות לשעבר, לרגל עשרים וחמש שנה לגל העלייה", *הד האולפן החדש*, גיליון 105, סתיו 2016  
[https://meyda.education.gov.il/files/AdultEducation/hed\\_haulpan/hed\\_105\\_marina\\_sheps.pdf](https://meyda.education.gov.il/files/AdultEducation/hed_haulpan/hed_105_marina_sheps.pdf)

\*\*\*\*

### III. LINGUISTIQUE

#### Histoire de la langue, grammaire, morphologie, syntaxe, sémantique

##### **Hébreu moderne et contemporain**

- BOLOZKY, Shmuel (2013), "Phonology : Israeli Hebrew", *Encyclopaedia of Hebrew Language and Linguistics*, ed. Geoffrey Khan, Brill Online, 2015, p.113-122
- COFFIN, Edna A. and BOLOZKY Shmuel, *A reference grammar of Modern Hebrew*, Cambridge: Cambridge University Press, 2005
- COHEN, D., Zafrani H., *Grammaire de l'hébreu vivant*, Paris, PUF, 1968
- GLINERT, Lewis, *The Grammar of Modern Hebrew*, Cambridge: Cambridge University Press, 1998
- HALEVY, Rivka, "Syntax: Modern Hebrew", *Encyclopaedia of Hebrew Language and Linguistics*, ed. Geoffrey Khan, Brill Online, 2015
- HADAS-LEBEL, Mireille, *L'Hébreu, 3000 ans d'histoire*, Paris, Albin Michel, 1998



ILANI, Noga, SHLOMO, Sigal, GOLDBERG, Dina, art. "Word Order : modern Hebrew", *Encyclopaedia of Hebrew Language and Linguistics*, ed. Geoffrey Khan, Brill, 2015

KUTSCHER, E.Y. , *A History of the Hebrew Language*, ed. R. Kutscher, Jerusalem & Leiden, Magnes & Brill, 1982

En ligne: <http://khazarzar.skeptik.net/books/jud/histhebl.pdf>

SÁENZ-BADILLOS, Ángel, *A History of the Hebrew Language*, trad. de l'espagnol J. Elwolde, Cambridge, Cambridge University Press, 1993

[אתר האקדמיה ללשון העברית](#) (ובמיוחד החלק על החלטות האקדמיה - בדקדוק, הכתיב המלא, כללי הפיסוק וכו')

בן שחר רינה, "היחס בין לשון דיבור ללשון כתב בסיפורת הישראלית של שנות השמונים", בתוך: *העברית שפה חיה*, עורכים ע. אורן, ר. בן שחר, ג. טורי, אוניברסיטת חיפה, 1993, עמ' 163-174.

נר, רפאל, *סמנטיקה של העברית החדשה*, תל-אביב, הוצאת עמיתי, תשל"ח, 1978

פרוכטמן מאיה, *לשונה של ספרות - עיוני סגנון ותחביר בספרות העברית*, אבן יהודה, הוצאת ד. רכס, 1990

פרקים בתולדות הלשון העברית החטיבה המודרנית, הוצאת האוניברסיטה הפתוחה:

- יחידה 8 "החייאת העברית" / מאיה פרוכטמן, עמנואל אלון

- יחידות 9-10 "העברית בת - זמננו" / אורה שורצולד

- יחידה 11 "העברית המודרנית הכתובה", / יצחק שלזינגר

צרפתי, גד בן-עמי (תשמ"ה), *סמנטיקה עברית*, הוצאת רובינשטיין, ירושלים, 1978

\_\_\_\_\_ *העברית בראי הסמנטיקה*, האקדמיה ללשון העברית, ירושלים, 2001

### Terminologie grammaticale en français pour l'épreuve de linguistique

MONNERET Philippe & POLI, Fabrice, *Grammaire du français : Terminologie grammaticale*, MENESR, 2020

En ligne : <https://eduscol.education.fr/document/1872/download>

\*\*\*\*

## IV. HÉBREU CLASSIQUE (BIBLE)

### Textes au programme :

1. 2Samuel 11 - 12
2. 2Samuel 13 – 14
3. 2Samuel 18 – 19

### Bibliographie indicative

#### 2Samuel - Commentaires

בר-אפרת שמעון, *שמואל ב' עם מבוא ופירוש* (סידרה: מקרא לישראל - פירוש מדעי למקרא), עם עובד ומאגנס, 1996

ALTER, Robert, *The David Story – A Translation with Commentary of I and II Samuel*, New York-London, W.W. Norton Press, 2000

VERMEYLEN, Jacques, *La loi du plus fort – Histoire de la rédaction des récits davidiques de 1 Samuel 8 à 2 Rois 2*, Peeters, Presses Universitaires de Louvain, coll. « Bibliotheca ephemeridum theologicarum lovaniensium », n°154, Louvain, 2000

## Grammaire, linguistique et histoire de l'hébreu classique

*Biblia Hebraica Stuttgartensia* (BHS), édition Paul Kahle, notes massorétiques de G. Weil, Stuttgart, 1977

Abraham ben Ezra, *Mo'znayim*, édition de Levita E. chez Bomberg D., Venise, 1546

DOTAN, Aron, "Masorah", dans *Encyclopedia Judaica*, tome 16, Tel Aviv, 1974.

GORDIS, Robert, *The Biblical Text in the making, a Study of the Kethib-Qere*, Philadelphia, Dropsie College, 1937

GOSHEN-GOTTESTEIN, M.H., *Text and Language in Bible and Qumran*, Orient Publishing, Jerusalem 1960

JOÜON, Paul (1923), *Grammaire de l'hébreu biblique*, Rome, Institut biblique pontifical, 1947.

En ligne : <https://archive.org/details/JouonGrammaireDeLhebreuBibliqueIndexe/page/n13/mode/2up>

HADAS-LEBEL, Mireille, *Histoire de la langue hébraïque. Des origines à l'époque de la Mishna*, Revue des Études juives, Paris-Louvain, Peeters, 1995

LAMBERT M., *Traité de grammaire hébraïque*, Paris, 1931-1938, *Termes massorétiques, prosodie hébraïque et autres études : appendices à la grammaire hébraïque*, révision et corrections de Cassuto P., Genève, 2005.

MANDELKERN, Salomon (1896), *Concordantiae Veteris Testamenti*, Jérusalem & Tel Aviv, Schocken, 1956

SPINOZA, Baruch (1677), « Compendium Grammatices Linguae Hebraeae », *Abrégé de grammaire hébraïque*, Paris, Vrin, 1968.

TALMON, Shmaryahu, *Qumran and the history of the Biblical text*, Cambridge, 1975.

YEVIN, Israel, *Introduction to the Tiberian Masorah*, traduction anglaise de Revell E.J., Ann Arbor, 1980

בלאו יהושע (1979), תורת ההגה והצורות של לשון המקרא, תל אביב' האקדמיה ללשון העברית, 2010

רבין חיים, תחביר לשון המקרא, מוסד ביאליק, ירושלים, תשכ"ה.

## Le récit de David dans 2Samuel : analyse narrative, poétique et théorie littéraire

ALTER, Robert, (1981), *L'art du récit biblique*, trad. de l'anglais P. Lebeau et J.-P. Sonnet, Bruxelles, Lessius, coll. « Le Rouleau et le Livre », 1999

Édition originale : *The Art of Biblical Narrative*, Basic Books, New York, 1991

אלטר אורי, אמנות הסיפור במקרא, תרגום מאנגלית שושנה צינגל ומולי מלצר, אדם מוציא לאור, 1988

AUERBACH, Erich, (1946), « La cicatrice d'Ulysse » in *Mimésis, La représentation de la réalité dans la littérature occidentale*, trad. de l'allemand Cornelius Heim, Paris, Gallimard, coll. « Tel », 1968

FOKKELMAN, Jan P., (1995), *Comment lire le récit biblique*, trad. du néerlandais : les Cisterciennes de l'abbaye Notre-Dame de Clairefontaine, Bruxelles, Lessius, coll. « Le Livre et le Rouleau », 2002

SKA, J.-L., SONNET J.-P., WÉNIN, André, *L'analyse narrative des récits de l'Ancien Testament*, éditions du Cerf, 1999

SONNET, Jean-Pierre, « Il était un homme... ». Le récit biblique entre généralité poétique et particularité historique » In : *Littérature et savoir(s)* [en ligne]. Bruxelles : Presses de l'Université Saint-Louis, 2002, p. 175-187

En ligne : <http://books.openedition.org/pusl/20334>

WÉNIN, André, « Robert Alter, *L'art du récit biblique*. » In: *Revue théologique de Louvain*, 31<sup>e</sup> année, fasc. 1, 2000, p. 78-82

WÉNIN, André "Personnages humains et anthropologie dans le récit biblique", in : C. Focant, A. Wénin, *Analyse narrative et Bible. Deuxième colloque international du RRENAB*, Louvain-la-Neuve 2004, University Press, Peeters : Leuven 2005, p. 43-71

[www.persee.fr/doc/thlou\\_0080-2654\\_2000\\_num\\_31\\_1\\_3061\\_t1\\_0078\\_0000](http://www.persee.fr/doc/thlou_0080-2654_2000_num_31_1_3061_t1_0078_0000)

STERNBERG, Meir, *The Poetics of Biblical Narrative*, Bloomington, Indiana University Press, 1987

בר-אפרת שמעון, "סיפור אמנותי ותמר" בתוך: העיצוב האמנותי של הסיפור במקרא, ספרית פועלים, תל אביב, 1984, עמ' 199-235

En ligne : <https://mikranet.cet.ac.il/pages/articleitem.asp?item=34>

En anglais : Bar Efrat, Shimon, *Narrative Art in the Bible*, Sheffield, Almond Press, 1989.

פרי מנחם ושרנברג מאיר, "המלך במבט אירוני: על תחבולותיו של המספר בסיפור דוד ובת-שבע ושתי הפלגות לתיאוריה של הפרוזה". הספרות א 2, קיץ 1968, עורך: בנימין הרושובסקי, אוניברסיטת תל אביב, עמ' 263 – 292

En ligne : <https://mikranet.cet.ac.il/pages/item.asp?item=14049>

סימון אוריאל, "סיפור מקראי בתפיסה אירונית : על האינטרפרטציה של סיפור דוד ובת שבע", הספרות 2, 1970, עורך: בנימין הרושובסקי, אוניברסיטת תל אביב, עמ' 598 - 607

En ligne : <https://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=10963> ou

<https://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=10963&author=886>

סימון, אוריאל, "אתה האיש" – מלך בחטא, איש בתשובתו ואב בעונשו" בתוך: העיצוב האמנותי של הסיפור במקרא, ספרית פועלים, 1979, עמ' 107-155

פולק, פרנק, "סיפורי דוד" בתוך: הסיפור במקרא- בחינות בעיצוב ובאמנות, מוסד ביאליק, ירושלים, 1994, עמ' 407-420

### **Bibliographie complémentaire**

*Historiographie et archéologie de la période du roi David*

FINKELESTEIN, Israel & SILBERMAN, Neil Asher, *Les rois sacrés de la Bible – A la recherche de David et Salomon*, Trad. de l'anglais (États-Unis) par Patrice Ghirardi, coll. Folio, Gallimard, 2007

LEMAIRE, André, « Les royaumes de David et de Salomon - Le débat et ses enjeux méthodologiques », in *Pardès- Études et culture juives*, 2011/02, « Controverse sur la Bible », sous la dir. de Sh. Trigano, p. 79-90  
<https://www.cairn.info/revue-pardes-2011-2-page-79.htm>

MCKENZIE, Steven (2004), *Le roi David : le roman d'une vie*, trad. de l'angl. F. Florentin-Smyth, Genève, Labor et Fidès, 2006

\*\*\*\*

## V. LITTÉRATURE RABBINIQUE

### Textes au programme :

Michna – Traité TA'ANIT : Midrash et Aggadah

### **משנה: מסכת תענית: מדרש ואגדה**

### Bibliographie indicative :

#### **Éditions de référence :**

*La Michna, texte hébreu ponctué et vocalisé par les membres du rabbinat français*, Paris : Keren hasefer ve-halimoud

מסכת תענית: תלמוד בבלי, מבואר, מתורגם ומנוקד ע"י הרב עדין שטיינזלץ, כרך ח', המכון הישראלי לפרסומים תלמודיים והוצאת קורן, 1989

*Le Talmud : l'édition Steinsaltz. Taanit, Volume 7, commenté par le Rav Adin Steinsaltz, traduit en français*, éditions Biblieurope, 2011

#### **Grammaire, linguistique et histoire de l'hébreu de la Michna**

GOLDBERG, Abraham,

\_\_\_\_\_ "The Mishna - A Study Book of Halakha" in Shmuel Safrai (ed), *The Literature of the Sages- Oral Tora, Halakha, Mishna, Tosefta, Talmud, external tractates*, Assen, Van Gorcum, 1987, p. 211-251

\_\_\_\_\_ "The Babylonian Talmud", Shmuel Safrai (ed), *The Literature of the Sages- Oral Tora, Halakha, Mishna, Tosefta, Talmud, external tractates*, Assen, Van Gorcum, 1987, p. 323-366

KESSLER-MESGUICH, Sophie, *La langue des sages : Matériaux pour une étude linguistique de l'hébreu de la Mishna*, Peeters : Paris, 2002

KESSLER-MESGUICH, Sophie, « L'étude de l'hébreu mishnique », in *Bulletin du Centre de recherche français à Jérusalem*, 12, 2003, p. 63-79

En ligne : <http://journals.openedition.org/bcrfj/217>

STRACK, Herman & STEMBERGER, Günter, *Introduction au Talmud et au Midrash*, Paris, Cerf, 1986

#### [עיון בכתבי היד של המשנה באתר של הספרייה הלאומית](#)

אזר משה, (תשנ"ה), תחביר לשון המשנה, האקדמיה ללשון העברית ואוניברסיטת חיפה, 2017

אלבק, חנוך (1958), ששה סדרי משנה (פירוש), מוסד ביאליק, 2008

אפשטיין, יעקב נחום, מבואות לספרות התנאים, ירושלים, הוצאת מאגנס, 1957

בנדוד, אבא (תשכ"ז), לשון מקרא ולשון חכמים, הוצאת דביר, תל אביב, 1967

בר-אשר, משה (תשס"ט), מחקרים בלשון חכמים, כרך א': מבואות ועיוני לשון; כרך ב: פרקי דקדוק, ירושלים: מוסד ביאליק, הדפסה מחודשת 2018

הנמן, גדעון, תורת הצורות של לשון המשנה על פי מסורת כתב-יד פרמה (דה-רוסי 138), אוניברסיטת תל אביב, תל אביב, תש"ם

שרביט, שמעון, (תשס"ד), פרקים בתולדות הלשון העברית: החטיבה הקלאסית: לשון חכמים; יחידה 3, האוניברסיטה הפתוחה, תל אביב, 2004

## Midrash et Aggadah : théorie littéraire et analyse narrative

BOYARIN David, *Intertextuality and the reading of the Midrash*, Bloomington, Indiana, 1990.

ח.נ. ביאליק, "על הלכה ואגדה", תרפ"ה, פרוייקט בן יהודה, גירסה מקוונת [להורדה חינם]  
<https://benyehuda.org/read/8585>

ח.נ. ביאליק, י. רבניצקי, "על האגדה", בתוך: פרוייקט בן יהודה, גירסה מקוונת [להורדה חינם]  
<https://benyehuda.org/read/1543>

ח.נ. ביאליק, י. רבניצקי, "ספר האגדה: הקדמה", פרוייקט בן יהודה, גירסה מקוונת [להורדה חינם]  
<https://benyehuda.org/read/23837>

לוינסון, יהושע, הסיפור הדרשני המוקדם והמאוחר – בין התקבלות לתמורה, ינואר 2007, עמ' 56 – 73  
[https://www.researchgate.net/publication/260142504\\_The\\_Exegetical\\_Narrative\\_Between\\_Reception\\_and\\_Transformation\\_hsyprw\\_hdrsny\\_hmwqdm\\_hmwwhr\\_byn\\_htqblwt\\_ltmwrh](https://www.researchgate.net/publication/260142504_The_Exegetical_Narrative_Between_Reception_and_Transformation_hsyprw_hdrsny_hmwqdm_hmwwhr_byn_htqblwt_ltmwrh)

LEVINSON, Joshua, "Dialogical Reading in the Rabbinic Exegetical Narrative", in: *Poetics Today*, 25(3), September 2004, p. 497-528,  
[https://www.researchgate.net/publication/249879403\\_Dialogical\\_Reading\\_in\\_the\\_Rabbinic\\_Exegetical\\_Narrative](https://www.researchgate.net/publication/249879403_Dialogical_Reading_in_the_Rabbinic_Exegetical_Narrative)

SONNET, Jean-Pierre, « Du Midrash à Rashi et à l'exégèse narrative contemporaine : continuité de la lecture juive », in : *Nouvelle revue théologique*, 2007/1, Tome 129, p. 17 à 34  
<https://www.cairn.info/revue-nouvelle-revue-theologique-2007-1-page-17.htm>

מאיר, עפרה, "מבוא למדרש של חז"ל" (פרק 1) ו-"להגדרת המונח סיפור בספרות חז"ל" (פרק 2), בתוך: הסיפור הדרשני  
בבראשית רבה, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1987, עמ' 12-61

פרנקל, יונה, *מדרש ואגדה*, האוניברסיטה הפתוחה, כרכים א', ב', ג', תל אביב, האוניברסיטה הפתוחה, 1993,

שנאן אביגדור, *עולמה של ספרות האגדה*, האוניברסיטה המשודרת, הוצאת משרד הבטחון, 1996  
En ligne : <https://kotar.cet.ac.il/KotarApp/Viewer.aspx?nBookID=1#1.5582.6.default>

שנאן אביגדור, "גבולות נעים ומעומעמים - התהליך המדרשי בין יצירה לחשיפה", בתוך: *מגוון דעות והשקפות על הגבול  
בספרות תרבותנו*, משרד החינוך, המינהל לחינוך התיישבותי ועליית הנוער, תשנ"ז  
En ligne : <https://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=16869>

\*\*\*\*\*